

IV/ Proč si najít bratra

Tak jak rychle rostly Jerymu vlasy, tak rychle vznikalo jeho zvláštní spojení s Jirkou Švarcem. Vlastně toho spolu příliš nenamluvili. Prostě se potkali. Jirka vůbec příliš nemluvil. Ačkoliv působí mile a usměvavě, je uzavřenější a potřebuje čas. Přitom je v něm kus komedianta, který tančí, zpívá a umí být pěkně pot'ouchlý. Na složité situace života reaguje mlčením. Když se táta odstěhoval, týden si myslel, že je v práci. Nedošlo mu to. A když za ním táta s mámou přišli, aby mu vysvětlili, co se děje, neřekl vůbec nic. Až při odchodu - „ahoj“. Nikdy se nezeptal, jestli se vrátí, nedal najevo, že je mu smutno. Když bylo smutno mámě, objal ji a utvrdil ji, že je její sluníčko. Tátu má rád, vidí, že si s mámou pomáhají a že jsou se sestrou tím nejdůležitějším, co mají na světě.

Jirka je typ gentlemana, za jehož něhou ale dřímají běsi. Není dobré je probudit. Když mu jednou Matěj Exner řekl, že je holka, dal mu takovou ránu pěstí, že se mohutnější Matěj vůbec nezmohl na odpor. Za pět minut spolu hráli kloboučku hop. Jirka kolem sebe šíří kruhy, které příliš nepřipouštějí kritiku. Na Jirku se nesahá. A když ano, těžce to nese. Zvedne hlas a brání se. Umí být vzteklý. Ovšem když svůj vztek přetaví do bojovnosti, vstupuje na hřiště subtilní, drobný a zaťatý buldok.

Při zápasech na něj trenér Ondra volal Jiřino nebo Jiřinko. Líbilo se mi to, ale po scéně s Matějem jsem se obávala ho takhle oslovit. Tak jsem se zeptala: „Jirko, jak ti říkají?“ „Nevím.“ „A na co teda slyšíš?“ „Na Slavii. Paní učitelka na mě volala Jirko. Já nic. Znovu volala Jirko a já zase nic. Pak zavolala: Slavie! Tak jsem se otočil.“ Slavie jsem mu říkat odmítla a dostala jsem svolení říkat mu Jiřinko, i když jeho přezdívka byla Švarcík.

Svou vzájemnou fyzickou podobu s Jerym dovedli téměř k dokonalosti. Na hřišti si je pletl i trenér, přestože Jery měl sportovní brýle. „Výborně, Jiřinko.“ „To je Jery.“ „To je jedno.“ A taky bylo. Kluci se naučili slyšet na obojí a podle situace na hřišti poznali přesně, koho se připomínka týká. Jedním z vrcholů jejich kariéry bylo, když tátové soupeře při zápase pronesli: „Ti dva vlasatí bráchové jsou šikovní.“ „Jo, jo, ta dvojčata,“ přidal se druhý. Kluci to slavili víc než vítězství.

Začala jejich vědomá hra na bratrství. Říkali si i psali „ahoj, brácho“, mysleli na sebe, kamkoliv jeli, a když Jirka přijel z Anglie, kde navštívil stadion Chelsea, Jery byl hrdý, že od něj dostal jiný dárek než ostatní kluci. Jirka dokonce zamotal hlavu paní učitelce ve škole, když do domácího úkolu psal o svém bratrovi, o kterém do té doby paní učitelka nic netušila. Svou podobu pak definitivně stvrdili společnou návštěvou kadeřnice, a když Jirka odmítl nosit brýle, ačkoliv by je nosit měl, rozhodl se Jery odložit ty své. V deseti letech začal hrát v kontaktních čóčkách. Pak si nás konečně jednou po zápase vyzkoušeli. Vyměnili se. Rozloučili jsme se s mámou Olinou i s Jirkou, koukli se na Jeryho a šli. Tedy koukli jsme se na jeho záda, na kterých měl batoh. Kluci si samozřejmě batohy vyměnili, takže jsme si domů odváděli Jirku. Výměna se zdařila. Po této příhodě už nám přišlo normální, když Jirku oslovil náš soused jako Jeryho a Jirka mu naprosto samozřejmě jako Jery odpovídal. Protože říkal pravdu, nechali jsme to být. Nic netušící soused byl taky spokojený.

Když později hráli za Čafku, dokázali zdejší hráče po několik týdnů udržovat v mystifikaci o svém sourozenectví. A Jirka vymyslel slogan: „Když se do nás někdo pustí, tak jsme s Jerym děsně hustý.“ Stvořili si svět jen sami pro sebe. Hru, která přestala být hrou a stala se vztahem. Byla naplněním skryté touhy.

I proto kluci milují fotbal. Protože v něm třeba najdou bráchu, kterého jim život odepřel. Nepojí je pokrevní pouto, ale vědí, že podobných setkání nebývá mnoho. Protože skutečné bratrství je vzácné.

V/ Proč kapitán potkal kapitána

Když Jery vstoupil do Vršovic, hned si okoukl svého kapitána. Martin Mandík zvaný Mand'as. Nebyl příliš veliký, spíš sporé postavy, nebyl ani tvrdý, ani rychlý, přesto vynikal. Přirozenou autoritou, skvělou technikou a dirigentskou hrou ve středu pole. Měl v sobě jako kluk řád a ten vnášel do hry. Bydlel přímo vedle hřiště, dalekohledem s tátou z okna sledovali tréninky i utkání všech vršovických týmů. Byl ke všem přátelský, ale v jeho blízkosti se vyskytovala vždy stejná parta kluků- Vostič, Raty, Luky, Jirka a především Matěj Exner. Syn naší paní vedoucí týmu. Rozvrkočený blond'ák, kterému se líbily holky a on se líbil jim. Uměl udělat kukuč a být opravdu milý. Ale když dostal své náladové dny, nic s ním nehnulo. Exnerino měl své hvězdné manýry. Jednou odmítl nastoupit k zápasu, protože omylem nepřinesli jeho dres s číslem 15 a on s jiným nehrál. Skutečně zůstal v šatně a nikdo jsme ho nedokázali přesvědčit. Zato když si kluci vymysleli, že se na zápas dívají holky z koupaliště v Edenu, běhal jako o život. Vršovické hřiště je totiž jen plotem odděleno od zadní louky patřící k bazénům a slečny se zde občas opalují, samozřejmě bez horního dílu plavek. Matěj (ale nejen on) z toho měl vyloženě zážitek. „Matěji,“ šli za ním kluci před zápasem, „viděl jsi dnes ty holky? Tak jsme jim řekli, v kolik hodin hrajeme, a budou se na nás dívat.“ Takové nasazení bylo u Matěje k vidění málokdy. Měl mnoho předpokladů, ale nebyl pracovitý. Rozhodovalo vždy, jestli se mu bude chtít. Jako hráč byl tudíž nevyzpytatelný. Vlastně pravý opak Mand'ase. Snad proto se tak doplňovali.

Jery byl nový, kluci se mu líbili a jim se zjevně líbil jeho zábavný svět, který v sobě nosil. I když jim občas z jeho přívalu slov třeštla hlava. Jednou večer, když jsme se zdrželi na hřišti, přiběhl k nám Jery rozsvícený a šťastný: „Mami, můžu spát dneska u Mand'ase? On mě pozval.“ Ještě jsme se pořádně neznali ani s rodiči, nechtěla jsem je zaskočit, tak jsem se zeptala Martina: „A ví to máma?“ „Neví, ale k nám jde celá parta.“ „A to máte tolik místa?“ Martin začal vyjmenovávat, kde kdo bude spát. Ten tam, ten tam a tam, ale to jedno neplánované místo pro Jeryho prostě chybělo. Martin se ovšem nevzdal. Po malé odmlce vykřikl: „A jeden může spát ještě ve vaně. My ji máme velkou.“ Řekli jsme Jerymu, že to nejde, že se s rodiči domluvíme jindy. Beze slova odešel za roh kabiny a bylo mi jasné, že pláče. Přesto to byla chvíle, ve které vlastně začalo velké přátelství Jeryho s Mand'asem. Když spolu byli, neustále mluvili. A to oba najednou. Současně si vzájemně odpovídali. Nikdy jsem podobný úkaz neviděla. Vždy oba bezpečně věděli, co ten druhý říká. Jejich vztah jako by žil úplně mimo všechny jiné vztahy a žádné neohrožoval. Brácha Jirka to okamžitě pochopil a neřešil. Věděl, že brácha je brácha a kamarád je kamarád. Žil si s Jerym svou hru a navíc se nadšeně pouštěl do všeho, co kluci vymysleli.

Jiná situace nastala u Matěje. První, kdo to pochopil, byl Jery. Měl Matěje rád, právě on ochotně sdílel Jeryho neutuchající touhu po smíchu. Jery by za vtip dal život a občas ho bylo opravdu moc. Matěj byl zase zvědavý, a když něco nevěděl, neváhal se zeptat. Tak mírně rozhodil osmdesátiletou babičku Mandíkovou svou otázkou, co je to lubrikační gel. Neztratila dekorum a odkázala ho na maminku. Kluci spolu zažili spoustu legrace a Jery najednou vycítil otevřené nepřátelství. Nevěděl si s tím rady. Ctil Matěje a Martina jako nejlepší kamarády, ale Matěj žárlil a začal tlačit na Martina. Jak už to u vztahů bývá, tím se mu vzdaloval. Pletl si kamarádkou věrnost s majetnictvím, vyžadoval absolutorium, které ale sám neposkytoval. Byl zvyklý vytrucovat si své. Doma mu máma vědomě podléhala, a když se mu vzepřela ségra, nastal litý boj. Táta žil svůj život jinde.

Jery už si v šatně dával pozor. Sedl si dál od Martina, ten držel místo Matějovi. Matěj vstoupil do šatny, vědomě přehlédl Mand'ase a šel ke druhému konci lavice. „Držím ti místo,“ volal na něj dobrácky Martin. „A proč bych měl sedět vedle tebe?“ odmítl ho Matěj. Kluci se snažili ustupovat. Aby Matěje nezraňovali, často mu raději ani nepřiznali, že spolu někde byli. Jeroným to nechápal. Matěj žil s Martinem denně, chodili spolu do školy, pak šli k sobě domů, často u sebe spávali. Jery se však s Martinem mohl vidět mimo hřiště sotva jednou týdně, a to se museli složitě domlouvat. Navíc Matěje nebavilo borcování s Mand'asovým tátou, zatímco Jery se těšil. A že to byla dřina. Mand'as tak v ní nebyl sám, protože on by tátovu tréninku neunikl. Pak šli kluci k sobě, Jery fandil Martinovým hudebním zájmům a ten se chechtal Jeryho pořouchlým textům a prohlížel si jeho obrázky z výtvarného Ateliéru.

„Kdo poslouchá svého kapitána, vztyk!“ zavelel Jery a postavil se na lavici u dlouhého stolu, u kterého celý tým jedl. Kluci vyskočili, tenhle slogan znali z billboardu Slavie: „Poslouchejte svého kapitána, kupte si permanentku.“ Většina kluků v týmu byla slávistů. „Co tady provádíte? Sednout a jíst,“ zahartusila paní správcová Vostálová. Kluci se chechtali. Kapitán potkal kapitána. Jery vnesl Martinovi do života temperamentní radost a bláznovství a on dal zase jeho životu řád. Potkaly se dvě vůdčí, ale jemné osobnosti. Už se sebe nevzdali. Vyložili karty na stůl a Matěj je přijal. Sám sebe osvobodil.

„Jery, půjdeš s námi do zoo?“ Matějovo pozvání naplnilo Jeryho vděčností. Přivezl mu fotografii Mária Ličky s osobním věnováním. A když hrál Baník na Slavii, Matěj bez mrknutí oka fandil s Jerym Baníku. I když oba mají pro Slavii slabost. Pak se sebrali a šli společně pokecat s výrazně staršími slečnami opalujícími se za plotem jejich hřiště.

I proto kluci milují fotbal. Protože poznají, že žádný cit se nedá vlastnit, že závislost oslabuje a že do lidského života se vejde víc než jedno přátelství.

XIII/ Proč je těžké odejít

Byl slunečný červnový měsíc, blížil se konec fotbalové sezony. Ve Vršovicích se plánoval dětský den, který byl zároveň završením fotbalového roku. Všichni jsme se těšili. Nic nenasvědčovalo letní bouři, která měla Vršovice zasáhnout. Asi nám dodnes nikdo nevěří, že jsme o ní týden předtím netušili ani my, kteří jsme ji rozpoutali. Všichni jsme věděli, že už v zimě dostal Petr Mandík nabídku trénovat v pražském klubu ČAFC. Klub byl založen již v roce 1899 jako Český athletic a football club, odtud jeho zkratka. V zimě ještě spolupráci

odmítl. Ve středu, čili tři dny před posledním mistrákem, se ozval telefon. Jeroným byl osloven jít si zahrát krajský přebor, v té době nejvyšší soutěž v jeho věkové kategorii. Právě do Čafky. Pod vedením Petra Mandíka, který své trénování podmínil příchodem „svých“ hráčů. Koneckonců Čafka hráče zoufale potřebovala. Její tým hrál o třídu níž než Vršovice a na přebor rozhodně nestačil. Bylo nám jasné, že nejsme jediní, koho Petr oslovil. Jery okamžitě pochopil, že do Čafky odchází malý Mand'as. Nabídku dostali i Raty a Jirka. Rozhodnout jsme se museli do pátku. To měl Petr definitivně potvrdit své angažmá v tomto klubu. Byl to zvláštní okamžik. Měli jsme doma fotografii z Jirkových narozenin v lednu. Konaly se ve velkém zábavním centru plném atrakcí. Taky tam bylo malé fotbalové hřiště. A na něm celé narozeniny, atrakce neatrakce, hráli fotbal čtyři kluci – Mand'as, Jirka, Jery a Raty. Jakoby předzvěst čtyř mušketýrů, které budou čekat velké a často nerovné boje.

Kluky nejvyšší soutěž lákala. Chtěli své síly konfrontovat s nejlepšími z nejlepších. Zároveň si uvědomovali, že ačkoliv odcházejí výš, čeká je mnohem slabší tým, než byly Vršovice. Ročník vršovických dvoutisícovek si už vydobyl svou pověst, ale všichni jsme věděli, že je to jeho strop. Starší ročníky byly méně početné, čekalo nás slučování, o vyšší soutěži nemohla být řeč. Neřekli jsme klukům ani slovo navíc. Jen holá fakta. Nebyl ani čas, aby si o tom spolu promluvili. Navíc jsme byli přesvědčeni, že zádrhel nastane v osobě trenéra. „Krutomor“ na celou sezonu. Překvapili. Ozvali se v nich hráči. Vzali Petra jako jistotu. Věděli, co je s ním čeká. Taky věděli, že dobře zná je, jejich přednosti i nedostatky. Rozhodli se všichni čtyři. V pátek jsme potvrdili čtyřikrát ano. V sobotu ráno se hrál poslední zápas. Chtěli jsme, aby byl trenér první, komu to řekneme. A ne po telefonu a ne před zápasem. Tak jsme čekali ještě nekonečných pár hodin. Věděli jsme, že zničíme odpolední slavnost, ale nemohli jsme se tvářit, že se nic neděje. Zápas jsme vyhráli, byl hezký den, usměvavá nálada. Všichni čtyři kluci hráli skvěle. Rodiče se pomalu rozcházeli, „tak ahoj odpoledne“.

Posadili jsme se s nevolností břicha k jednomu stolu a vyhlíželi trenéra Ondřeje. Když vyšel, usměvavý, a kývl na nás, věděli jsme, že odchází a že už s ním sami nebudeme. Nikdo jsme ho nedokázali zadržet. Vlado seděl na kraji lavice, musel se toho velmi nerad ujmout. Vyběhl za ním. „Ondřeji, chtěli bychom s tebou mluvit.“ Mrkl okem ke stolu, viděl, kdo tam sedí. Kynetika jeho těla prozrazovala, jak tuší zlo, jak k nám nechce. Ani se neposadil. „Tak co se děje?“ Dívali jsme se do stolu, hrdla sevřená. Věcně promluvil Mandík: „Ondřeji, dostali jsme nabídku jít hrát přebor a rozhodli jsme se ji využít.“ Tu reakci dodnes nedokážu popsat. Ondřej chtěl okamžitě odejít, přemlouvali jsme ho, aby se posadil. Chtěli jsme mu toho mnoho říct. Nechtěl nic slyšet. Nechtěl s námi mluvit. Nechtěl nás vidět. Šok, bolest, zranění, zdaleka nejen fotbalové. Opouštěl hřiště jako ve zlém snu. Věděli jsme, že náš sehraný a kamarádský áčkový tým Vršovic končí. Navždy už bude jiný. Ale on by byl jiný stejně, jen si to v tu chvíli nikdo nechtěl připustit. Velkou roli navíc sehrál fakt, že nás „odvádí“ právě osoba Petra Mandíka. Jako bychom popřeli Ondřejovy snahy, schopnosti a vlídnost a vyměnili ji za zcela odlišný přístup. Nebylo to tak. Petr prostě měl tu příležitost a sílu vyslat kluky na zkušenou do světa. A udělal to. Dodal jim odvalu a byl připraven je vést. Věděli, že to bude tvrdé, nesmlouvavé i nevlídné. Vztah k Ondřejovi a k ostatním hráčům z týmu jim nejvíc bránil v jejich touze rozepnout křídla. Jediná věc, kterou si Jery neuměl představit: říct to Ondřejovi. Měl ho ze srdce rád. Respektoval ho. Užíval si jeho oslovení Jery, Džerdo, Džermene, těšil se z jeho drbání hlavy na lajně, z jeho humoru smutného klauna. Ostatní kluci

to měli stejné. Byli to jeho kluci. Nechtěli být zrádci, jen zatoužili vylétnout z hnízda. Jak se to dětem stává. Udělali to.

Ten dětský den se stal peklem. Pro ně – i pro nás. Vydrželi jsme. Kdo se chtěl rozloučit, ten se rozloučil. Byl to vršovický skandál. Alžběta šla s kluky asi za týden na koupaliště do Edenu. Najednou tam naši čtyřku zastavili starší kluci: „Vy jste ti, co odcházejí z Vršovic?“ Trenéru Ondřejovi i asistentu Jindrovi věnovali velkou knihu o fotbale. Vepsali do ní: „Trenéře, díky!“ Když mu ji šli dát do kabiny, řekl jim prý, že by byl raději, kdyby ta situace nenastala a oni mu nenesli dárek na rozloučenou. Ale když už to musí být, tak jim přeje štěstí. Neusmál se. Bylo příliš brzy.

I proto kluci milují fotbal. Protože poznají, jak je těžké odejít. Lehce se rozcházejí jen ti, kteří se nemilovali. Bude je to čekat ještě mnohokrát. I s vlastními rodiči. Nastane pláč a stýskání. Ale stejně odejdou. Budou muset, protože nastane čas. Moudrý rodič, až přetrpí svůj pocit ztráty, pocítí radost. Vždyť to byl on, kdo do světa vyslal šíp. Bude ho těšit, že letí a letí... A když naše děti cíl netrefí, stačí, když se otočí. Budeme tam stát.

XXII/ Proč život není o fotbale

Fotbalové hřiště má nespočet podob. Pokryté ranní rosou, v jitřním chladu, který rozpouští východ slunce. Či v letním odpoledním žáru, kdy horký vzduch se tetelí a mísí se s kapkami potu hráčů. Pak přijde déšť, který mění pažit v kluziště, vytváří nástrahy v podobě louží a těžkne balon i nohy toužící po lehkosti. V zimě se trávě stáhne sněhová pokrývka a hráči v čepicích a rukavicích vběhnou na hřiště lemované shrnutými závějemi. Každý z kluků už hrál i po kotníky ve sněhu, prsty zmrzlé do fialova a tváře ošlehané větrem a mrazem. Ale tytéž tváře ještě ve stejné sezoně opálí slunce do hněda, protože to je fotbalistův rok. To je jeho koloběh, jeho zahrada, na které pracuje, aby sklidil plody. A jen se ohlédne, je o rok starší.

Jen pár z nich dojde na vrchol tohoto jepičího života, ve kterém se končí ve chvíli, kdy se o sobě konečně něco dozvíš a sám sebe pochopíš. Přijmeš. Jak by asi hráli ti nejlepší z nejlepších, kdyby mohli zrát jako umělci, lékaři, vědci do svých padesáti, šedesáti let? A pak předvést na hřišti, kdo opravdu jsem. Místo toho začínají od nuly, znovu, a pokud nebyli moudří, tak i bez vzdělání, bez budoucnosti. Mnohdy zbudou jen hospodské historky o tom, jak to kdysi váleli. Ti prozíraví si plánují pokračování. Někteří z nich končí u kluků, jako jsou ti naši, aby jim pomáhali pochopit umění zvané fotbal. A ti nejlepší trenéři je učí ještě něco navíc. Co pochopí možná jen pár kluků z týmu. Že sport je v životě vodítkem. Poznat sám sebe a v pravý čas zvolit svou cestu.

Často jsem se zamýšlela, když jsem viděla, jak můj syn fotbal miluje, jestli nepromešká mnoho jiných talentů, které v sobě nosí. Protože kromě fotbalu a školy se mu už do života nevejde téměř nic. Uklidnil mne „zázračný“ fyzioterapeut Petr Král, zvaný Šaman, kterému Jerry říká „kouzelník“. Ošetřoval ho po zranění. Řekl mi: „Buďte v klidu, nechte ho žít podle jeho představ, protože on bude první, kdo se rozhodne, až nastane pravá chvíle. Je velice vnímavý.“

Vzpomněla jsem si na Richarda Krajča, který hrál jako kluk za Baník Ostrava. Denně přicházel ze školy domů, popadl bágl a šel na trénink. Marně mu máma cpala do ruky kytaru, na kterou sama hrála. Jednou se ale vracel unavený z tréninku a najednou si řekl: „To je opravdu všechno, co mne čeká?“ Přišel domů a vytáhl kytaru. Do roka měl kapelu. Ale dodnes, když projde lídr skupiny Kryštof kolem fotbalového stadionu a slyší ten ruch, změť hluků a hlasů, cítí lehké mrazení. Nikdy nepřestane fotbal milovat.

Nikdo z těchto kluků už nikdy nepřestane fotbal milovat. Protože to hřiště proměňující se v ročních obdobích je zároveň pokryto neviditelnou pavučinou, která zachycuje celý lidský svět. Naše charaktery, naše role v něm, vztahy v celé společnosti, příčiny a následky, nálezy i ztráty.

I proto kluci milují fotbal. Protože dojdou k poznání, že život není o fotbale. Je v něm mnoho cennějších věcí. Někteří z nich budou jednou zachraňovat lidské životy, hledat léky pro úlevu těla i duše, stavět mosty mezi městy, pomáhat slabým a bezmocným, vytvářet díla, která nás přežijí. Ne, život není o fotbale. Ale fotbal je život sám. Rychlý, krátký, končící jako labutí píseň padlé primabaleríny.